

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1:50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 1. junija 1934.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

V pravilni politični šoli

(Ob Masarykovi izvolitvi.)

Dne 24. maja t. l. je izbrala češko-slovaška republika po zakonitih zastopnikih (poslancih in senatorjih) zopet Masaryka za svojega državnega poglavarja. To se je zgodilo sedaj že četrtoč.

Češko-Slovaška je v srednji Evropi poleg Švice edina država, ki se je obranila.

Ni to slučaj, ampak zgodovinsko izročilo, osnovano v miselnosti naroda, ki se je prvi v srednji Evropi spustil v boj za svobodo vesti in verstva skoraj proti vsemu zapadnemu krščanskemu svetu. Duhovna svoboda je ostalo geslo žilavega češkega naroda od Husovih* časov preko Chelčického (ki je s krščanskega stališča zavračal vsako vojno in posilnost ter postal tako predhodnik Tolstega) do Komenskega, od Palackega in Havlička do najnovejše dobe.

Ker je imel ta narod v srednjem veku mogočeno državo (saj so bili njegovi kralji nekaj časa tudi nemški cesarji), ki jo je pozneje izgubil po porazu na Beli gori, je umevno, da je hrepenel po nekdanji samostojnosti in zato je združeval v misli in volji z duhovno tudi politično svobodo. V svetovni vojni je spoznal ugoden trenutek, da si pribori zopet izgubljeno državnost, kar se mu je tudi posrečilo pod vodstvom Masaryka in njegovih sodelavcev, zlasti Beneša in Štefánika.

Danes stoji državno svobodna Češko-Slovaška kot braniteljica duhovne in politične svobode. Njeno politično jedro so kmetje in delavci; zato ji je ščititi in krepiti tudi družbeno svobodo delovnega ljudstva. Dvoje miselnosti se zaganja ob njene meje: nemški fašizem in ruski bolševizem.

Nemštvo, kakor je izraženo v prusaštvu, je napadalno in uničevalno za male slovanske narode. Po Masaryku ima to prusaštvo glavno krivdo za svetovno vojno, ker je najbolj izdatno izdelalo in širilo kar modroslovni in znanstveni sestav o pravičiji in o vojništvu. Najnovejša oblika nemštva, kakor ga izpoveduje hitlerjanstvo, pomeni naravnost povratek v divjaštvo. Kot ljudje in Slovani ga moramo odklanjati enako kakor njegov italijanski vzorec.

Rusko bolševištvu je sad svojevrstnih ondrotnih razmer. Vse to dušeče umsko varuštvo, neznošen

* Te dni je poteklo 500 let od bitke pri Lipanah, kjer so premagali zmerni husiti radikalne s pomočjo katoličanov in potem sklenili sporazum s papeštvom.

politični pritisk ter velikanska družbena krivica in zanemarjenost so si dali duška, ko je bil v svetovni vojni poražen vidni gojitelj dolgotrajnega zla: carizem. Različni znaki niso zalegli ničesar: ruska višja družba je neudržno drvela v svoj prepad. Za nas vse mora biti ruska revolucija, njeni vzroki, razpletek in nasledki, resen opomin, da ne gre podcenjevati družbenega vprašanja, nasprotno: da je po strašnih žrtvah svetovne vojne ter po divjanju povojnega dobičkarstva in brezprimerne osiromašenju delovnega ljudstva neizogibna potreba kremenite izpremembe in odpomoči. Vsak narod in vsaka država mora pri tem upoštevati svojo zemljo in zgodovino: golo posnemanje ne bi vedlo do pravega uspeha.

Ne da bi mislil, kakor da bi v Češko-Slovaški ne bilo treba ničesar več izboljšati v tem ali onem oziru ter bi preudarna in poštena kritika ne imela nobenega opravka, se hočem le dotakniti osnove njene politike, kakor jo je določil njen zastopnik Masaryk in obenem pokazal politično šolo, iz katere je bil izšel. Storil je to v knjigi »Svetovna revolucija«, kjer je podal obračun svojega dela med svetovno vojno.

Načelna osnova češko-slovaške politike mu je: vlada ljudstva (demokracija) in človekoljubje (humaniteta). V svetovni vojni ni šlo za spor med Francijo in Nemčijo, tudi ni bil to boj med Nemčijo in Rusijo ali med germanstvom in slovanstvom: za svobodo in zapadnoevropsko omiko se je dvignil skoraj ves svet proti samovoljstvu, ki je izvajalo svojo oblast iz »božje milosti«. V tem svetovnem požaru so prepadle tri mogočne dedne vladavine: katoliška Avstro-Ogrska, protestantska Nemčija (Prusija) in pravoslavna Rusija, a namesto njih so nastale nove države.

V tem je značilnost, da so se iz razvalin velikih držav razvile manjše samostojne države. Nasproti samovoljstvu »bogovladnih« držav, ki je bilo centralistično, vstaja človekoljubna vladavina ljudstva, ki sloni na samoupravi ter zvezi narodov in držav. V tem je politični napredek in pomen svetovne vojne.

Vlada ljudstva (demokracija) pa ni samo politična, ampak tudi gospodarska in družbena (socializacija), ker je treba skušati, da se odstrani beda in največje nasprotstvo v bogastvu, ko si ljudje, ki ne delajo, prilaščajo sadove poštenega dela. Demokracija je nov svetovni nazor, novo življenj-

sko načelo, ki zavrača posilnost vsake vrste in oblike, a si pridržuje pravico do branitve tudi s silo ter sloni na priznanju in izvrševanju enakosti, svobode in bratovstva; njeno bistvo ni številčno zenačenje, ampak usposobljena osebnost, sporazum in strpnost. —

Masarykova miselnost je nadaljevanje in izpolnjevanje dela najboljših čeških mož, ki so bili njegovi vzorniki. Njegova duševnost je pa tudi sad politične šole, ki je izšel iz nje. Pozna omiko narodov, ki so vplivali na evropski razvoj, in daje prednost anglosaški, ki mu je najbolj napredna in človekoljubna, kar je opazoval med svetovno vojno. Angleški vojak je bil bolj preskrbljen in se je z njim ravnalo bolje, kakor z drugim, zlasti v zdravstvenem oziru; precej dobrohotno so se upoštevali verski in nramni razlogi nasprotnikov vojne; poročila o vojni so bila zanesljiva in niso zamočevala sovražnikovih sodb. Angleži in Amerikanci so vzore človekoljubja najbolj skrbno predelali načelno in jih v dejanju vršili bolj kakor drugi narodi.

Ta prirojena, človeška naravnost in praktičnost se kaže tudi v angleškem pojmovanju političnega življenja: odtod njih čut za svobodo, sodelovanje, samoupravo. Razvoj je priroden, sloneč na zgodovinskem izročilu in zato brez skokov; ustaljenost in prilagodljivost sta bistveni lastnosti angleškega duha. Na to značilnost angleške države je že v »Sloveniji« pokazal Fran Radešček s člankom »Federacija Velike Britanije«. Saj so bili Angleži prvi, ki so se že v XIII. stoletju uprli samovoljstvu, in njih modroslovec Locke je teoretično podprl revolucijo XVII. stoletja ter postal početnik ustavnosti v znanosti.

Masarykova politična šola nam poleg zgodovine češkega naroda odkriva vir njegove miselnosti,

čeprav imajo Francozi velike zasluge za osvoboditev človeškega duha in so Nemci pravi mojstri v sistematiki in organizaciji. Opozorjam na dejstvo, kako je n. pr. vplivni angleški časnikar Steed leta 1916. po svoji duševnosti naravno in zato primerno pojmoval obliko južnoslovanske združitve.

Kakor drugi, tako so bili tudi mnogi Slovenci nekritično zaverovani v rusko caristično slovanstvo, ki je v svetovni vojni popolnoma odreklo, ker so njegovi poznavalci, med njimi Masaryk, napovedovali in se zato naslanjali v prvi vrsti na zapad. Nauk iz ruskega poloma je očiten: ne odločuje samo kolikost, ampak v prvi vrsti kakovost. Ne zadošča golo število, marveč preudarnost in pravičnost, poštenost in svobodoljubje, omika in delo.

Alfa.

Poezija in filozofija popotnika

(Radivoj Peterlin-Petruška: Popotne pesmi.
Založba »Odmevi«, Ljubljana, 1934.)

Slovenski popotnik in »moskovski romar« Petruška (Radivoj Peterlin) je izdal »Popotne pesmi«, šopek, cvetober, ki ga je nabral na svojem plandovanju (pristna belokranjska!) širom in križem sveta, zlasti v svoji srčni domovini ruskih stepi. Drugi »nemirni romar« po neskončnih planjavah duha, prijatelj prof. dr. Fr. Veber, jim je napisal uvod. Kot tretjemu »skromnemu romarju« po sončnih gajih in bregovih klasičnega Parnasa in distiha, bodi dovoljeno še meni, da oba prijatelja pozdravim in ju povabim na »epilog« v Belo Krajino.

Tam smo namreč že večkrat slavili i druge »epiloge« na belokranjski trgtavi, tam v beli zidanihi nad semiško postajo, v Grajski kleti, kamor je še moj ded - tlačan nosil grozdno desetino graščaku na Smuku. Ko so se z nočjo brhke trgачice porazgubile v topla gnezda pod Semenčim in cerkvico sv. Primoža, ko so se za njimi razvriskali plečati brentači, je ostal v zidanihi samo zvesti oskrbnik in gornik Mišič, da iztisne na veži sladki sok in samotok iz natrganega grozdja. Mi trije ro-

marji pa smo se spravili v družinsko sobo z veliko kmečko pečjo, ki je z osuplimi in širokimi očnicami strmela in poslušala nenavadno družbo okoli javorove mize. Od časa do časa je pomolil skrbni Mišič glavo skozi priprta vrata, ali je majolika že prazna? Prijatelj Tekavčič — tudi poslano nemški »Weber« tke le domače platno — pa je ves čas prižigal in pihal ter nas zavijal v višnjeve vijugaste silnice svoje simbolične cigarete: Vse je dim!

Kljub vsi minljivosti so se zbudili mladi in stari grozdni duhovi, oživeli so v njih družbi živi in mrtvi popotniki in brezdomci, kakor da je zavladala v veseli in razigrani zidanihi enotnost vseh krajev in časov. O enotnosti krajev in zemeljsko-prirodne lepote je začel naprej pripovedovati živčiji popotnik Petruška, kako se je rodil v mrzli zibki-kamniških snežnikov in se kot dijak prestavil v Ljubljano, kjer je ustanovil Cankar »Zadrugo« slovenskih bohemov, »Zadrugo« brezdomnih in popotnih trubadurjev. Da reši njih čast in bohemske sree ne usahne v zakajeni kavarni, se je nazadnje Petruška žrtvoval in dobesedno uresničil, vzel je na ramo popotno culico in v roke popotno sulico (pardon! palico) ter za celih devetnajst let zapustil slovensko očevino, odpravil se je primerjat lepoto domačije z lepotami bratovske ruske zemlje in drugih evropskih narodov. Ves se je zamaknil in zasijal, ko mu je zapela in zazve-

nela beseda o obisku Ševčenkovega groba, o Dnepru in Ukrajini.

Tedaj se mi je zazdelo, da sta se iz simboličnega dima za njegovim hrbtom izvili dve, prijazno pozdravljajoči in kimajoči obličji, dve postavi in obe z bregov ukrajinskega Dnepra. Prvi je bil popotni filozof in ljudski pridigar iz Kijevne šole, Bion iz Boristena ob Dnepru (280 pr. Kr.), drugi pa njegov popotni in filozofski naslednik, oče ruske filozofije, Grigorij Savič Skovoroda (1722—1794), ki je pred dve sto leti plandoval po stepih iste Ukrajine. Rekali so mu »Ponev«, najbrž po posodi za hrano, kakršno še danes nosijo s seboj v Indiji bramanski menihi, filozofi-prosjaki.

Čudo prečudno! Za Bionom in Skovorodo se je izmotala iz dima nepregledna procesija znanih in neznanih popotnih rapsodov in trubadurjev, popotnih filozofov in vzgojiteljev iz vseh časov in krajev. Nepričakovani gosti so prihajali v treh skupinah in zasedli vse prostore in kotičke v družinski sobi, za mizo, okoli peči in na peči, za vrati. Bila je velikanska družba, a ne sme se pozabiti, da so bili sami duhovi, ki se lahko stisnejo in najdejo mesta v še tako ozki in omejeni, samo s fantazijo nadarjeni lobanji. Prvi skupini sta stopala na čelu Homer in Sokrat, za njima Antistenes, ustanovitelj kinizma in Zenon, ustanovitelj stoične šole, v tretji vrsti se je bližal silen vojščak in pri-

Zli duh v deželi

Pod tem naslovom piše »Koroški Slovenec«:

»Oblast je prepovedala v minulem tednu nastop zbora »Ljubljanski Zvon« in naših pevcev. Med tem ko velikovška okrajna oblast za prepoved ne navaja vzrokov in beljaška kot vzrok omenja »napete razmere v Avstriji«, utemeljuje celovsko okrajno glavarstvo prepoved sledeče: »Pri sedanjem notranjepolitičnem položaju se je bati, da bi se javne prireditve, ki ne služijo »der vaterländischen Idee«, zlorabljele v politične demonstracije in ogražale varnost ljudi in imetja. Ker se prireditve ne vrši v duhu te ideje, se prepoveduje«. — Prepoved je vzel osrednji prosvetni odbor na znanje in je v prizivu navedel, da odločno zavrača podtikavanje iredentističnega značaja takih prireditev. S petjem slovenskih pesmi v našem delu dežele ne bi bil dan obenem niti najmanjši povod za motno miru, nasprotno bi zamogle take prireditve vplivati kvečjemu pomirjujoče celo na one, ki bi se prireditve ne udeležili. Ob intervenciji je g. poslanec dr. Petku deželni glavar tudi izjavil, da bi po prepovedi povzročena poostreitev odnosov Avstrije in Jugoslavije nikakor ne bila zaželjena. Vemo še, da g. varnostni nadzornik prepovedi nikakor ni odredil iz lastnega nagiba. Po vsem tem je jasno, da je imel na prepovedi in sledeči napetosti interes nekdo drugi, ki stoji za vsem v ozadju in ga hočemo v naslednjem imenovati z imenom.

V nemških listih že dalje časa sem zasledujemo dosledno ubijanje spominov na razne dogodke obrambnih bojev. Vemo nadalje, da so okrajna glavarstva dala občinam o priliki ljudskega štetja nalog, naj se za števne komisarije izberejo izključno »domovini zveste« osebe. Znano je nadalje, da se enako postopa v naših občinah pri imenovanju občinskih komisarjev. Iz najnovejše dobe nam še poročajo, da se namerava nastopiti še proti našim pevskim zborom kot oblasti neprijavljenim društvom, četudi so bili pevske zbori slej ko prej le odseki naših izobraževalnih društev. In sedaj še to prepoved koncertov!

Kdo ima danes interes, da se razdor v deželi poostrejuje naprej? — Kdo ima nadalje interes, da se položaj slovenske manjšine na Koroškem slabi in da se množijo primeri, ki bi jih mogli zagovarjati kot izredne ukrepe v izrednih razmerah sicer drugod, nikdar pa ne med miroljubnim našim ljudstvom v slovenskem delu dežele? — Komu je končno na tem, da se zbog poslabšanega položaja naše manjšine ustvarja v sosednji državi Avstriji sovražno javno mnenje?

Vprašanje, na katero hočemo odgovoriti sami: Slab državnik bi bil kancler dr. Dollfuss, ki bi odredil in opravičeval ukrepe proti lastnim dosedanjim izjavam in prepričanju in ki bi zavestno odbijal drugorodno manjšino v državi, v kateri naj bi bil položaj manjšin »vzoren« in posnemanja vreden! — Slab deželni glavar bi bil general v. p. Hülgerth, ki bi želel med narodoma v deželi nov razdor in novo nesporazumljenje, ker bi ti koraki bili v obraz njegovi svečani izjavi o priliki zadnjega deželnozborskega zasedanja! — Očitno in javno dolžimo danes ponovno novega rovarjenja v deželi in zlobnega ribarjenja v kalnem krogu okoli nemško-nacionalnega Heimabunda ter obsojamo njihovo nizkotno, proti redu in miru v deželi in državi naperjeno počenjanje. S takim delom, gospodje, ne delate nikake usluge nemškemu narodu v državi in še manj državi in deželi sami!

padnik kinizma, Aleksander Veliki s svojim dvornim filozofom in spremljevalcem na indijskih pohodih, s popotnim kinikom Onesikritom, ki je v Indiji ob pogledu na kinizem in stoicizem bramanjskih menihov-prosjakov preblazeno vzdiknil: Gospodar! Dopršil si svetovno carstvo in edinstvo bratovstva in resnice!

Drugo, srednjeveško skupino, je vodil Peter Valdus (1177—1217). Legenda o sv. Alešu ga je tako genila, da je razdelil svoje bogastvo ubogim in začel oznanjevati čisto apostolsko krščanstvo. Pokret prostovoljnih »siromakov« se je razširil po vsej Evropi in se strnil s svobodnimi strujami iz Male Azije, z ostanki starih popotnih kinikov in stoikov: s katarci, patarenci (milanskimi cunjarji), z jugoslovanskimi bogomilci (bulgari) itd. Hrepenenje vseh se je zgostilo, kakor v svojem gorišču, v duši Frančiška Asiškega, brata in naslednika »križanega Serafa«, v duši Gospodovega trubadurja.

Sodobni skupini je prednjačila »Zadruga« slovenskih bohemov in popotnikov s Cankarjem, Kettejem, Murnom, Pugljem itd. V imenu lokalnih »genijev« je prišel duh zadnjega častilca Sonca, simbola resnice, in prvega kristjana iz mitreja v Judovju nad Rožancem, dalje sv. Primož in Felicijan iz grajske cerkvice protestantovskih Semenčev. Po ljudski legendi se je preselila cerkva z vrha niže v reber. Kot poseben zaščitnik obubožane Bele Krajine se je predstavil sv. Frančišek Asiški: užaljen je zapustil bogato Italijo in se nastanil v siromašni Beli Krajini, v planinski cerkvi na Mirni Gori.

Po postavah belokrajinske gostoljubnosti je po-

Kako bo izpadel končni obračun te organizacije z vlado in sodbo, koliko je organizacija dejansko doprinesla k ureditvi razmer v deželi, prepuščamo mirnodušno sledečemu razvoju. Vemo le to, da igrava omenjena organizacija temnih in ozkosrčnih ciljev danes svojo zadnjo karto in da zna v do- gledni dobi zaigrati započeto igro s slovensko manjšino na Koroškem.

Saj ima morebiti prav »Koroški Slovenec«, ko dolži »Heimabund« zatiranja naših rojakov na Koroškem. Samo nečesa mu ne bo nihče verjel, kdor samo malo pozna sedanje avstrijske razmere: da bi namreč kancler Dollfuss nič ne vedel o tem, kar se godi na slovenjem Koroškem, ali da bi se celo mogla še taka malost zgoditi proti njegovi volji. To spominja le preveč na tiste podložniške čase, ko so petolizniki vseh činov in vrst razlagali »zvestim podanikom«, da »presvitli cesar nič ne vejo«, če se kdaj kaj slabega ali nevšečnega zgodi, kakor je bila seveda vedno le zasluga presvitlega cesarja, če je kakšna stvar uspela. Seveda so »presvitli cesar« za vse prav dobro vedeli, kajti če so mu tudi skozi desetletja razlagali krivice, odpravil jih le ni in sicer hotoma in vedoma, ko je puščal na krmilu državne ladje ljudi, ki so jih delali. Prav taka je zadeva z Dollfusom. Natančno ve, kakšne krivice delajo njegovi opričniki koroškim Slovencem dan za dnem, in prav tako je jasno spričo samoderžne oblasti, ki jo ima v državi, da bi jih bilo konec tisti hip, ko bi samo zinil. Da ne reče take besede, je najboljši dokaz, da izvršujejo njegovi uradniki na Koroškem samo njegovo voljo, ki jo je vruhtega slovesno in pred vsem svetom razglasil s tem, da ni hotel sprejeti zastopnikov Slovencev.

Sicer pa — števnih komisarjev gotovo ni namerstil »Heimabund«. Poročali smo že, kako so štelj ti Dollfusovi ljudje Slovence po najnovejših

metodah za potvarjanje resnice in dejstev. In kakor v potrdilo prinaša »Koroški Slovenec« v isti številki dopis iz Ledince o ljudskem štetju.

»Trije števni komisariji so bili določeni za našo občino, med njimi tudi tukajšnja učiteljica. Slednja je vpraševala pri neki hiši otroke, kako laže čitajo — slovensko ali nemško — in na odgovor, da nemško, jih je zapisala za Nemce. Pri druge hiši spet je vpraševala: kam laže prodajate, v Jugoslavijo ali v Avstrijo. Vsakdo se je seve izjavil za Avstrijo in vsi so bili zabeleženi kot Nemci. Drugi komisar, bivši komunist Arneje, je stavljal vprašanja: Za Avstrijo ali Jugoslavijo. — Torej je bil to prej nekak plebiscit, ne pa ljudsko štetje. Rezultat je temu primeren: Vas Gora šteje le 8 Slovencev in 54 Nemcev, Puhem 12 Slovencev in 77 Nemcev, Ledince 44 Slovencev in 150 Nemcev, Malnice 23 Slovencev in 105 Nemcev, Zgornje Borovlje 79 Slovencev in 132 Nemcev, Pečnica 31 Slovencev in 32 Nemcev, Brezje 10 Slovencev in 85 Nemcev. V vsej občini je naštetih 438 Slovencev in 922 Nemcev. V resnici pa je pristnih Nemcev komaj kakih 10. Kdo se takim številkam ne smeji? To naj se svetu kaže kot statistika! Goljufija, pa ne štetje! Na papirju nas lahko izbršete, kajti papir, tudi uradni, je potrpežljiv. To, kar pa smo, ostanemo: Slovenci! Narava ne laže!»

Vas Ledince pod Karavankami, pa nemška! Še toliko ne kot Mojstrana na drugi strani.

Da, da, narava ne laže. Lažejo pa Dollfusovi komisariji. In Dollfuss ve, da lažejo, pa vendar botrini tem lažem. Torej jih je kriv sam, bolj celo, kot števni komisariji, ki so tako bolj ali manj vneto samo spolnjevali dane jim naloge.

Pribiti je treba torej suho dejstvo: Dollfusova Avstrija je Slovence na Koroškem prav tako malo naklonjena, kakor prejšnja, le da je mnogo bolj nasilna in svetopeta obenem. In po tem se je treba tudi ravnati.

Manifestacija za vseučiliško knjižnico

Borba za vseučiliško knjižnico je slovenska posebnost. Menda je na širokem svetu edini primer, da se studenti sami borijo in zavzemajo za ustanovo, ki je povsod samo po sebi umeven pogoj znanstvenega studija. Da so se naši akademiki s tako odločnostjo zavzeli za stvar, je značilno za njih resno stremljenje in priča, da so trditve o zgolj negativni usmerjenosti in nesposobnosti akademске mladine za konstruktivno delo izmišljeni ne nekih krogov, ki jim miselnost naše mladine ni po godu.

Po šestmesečnem delu je sklical odbor Akademске akcije za univerzitetno knjižnico izredni občni zbor dne 16. t. m., da položi račun o svojem poslovanju in pojasni ovire, zaradi katerih njegova prizadevanja niso rodila zaželenega uspeha. Občni zbor je potekel izredno živahno in burno ter izžvenel v odločen protest.

Obsežno poročilo predsednika je pokazalo zgledno in nenavadno aktivnost odbora, ki ni opustil nobene možnosti in prilike, da opozori javnost in odločilne kroge z dopisi, osebnim posredovanjem, spomenicami in časopisno propagando na važnost vseučiliške knjižnice ter zagotovi denarne vire za njeno stavbo. Posebna deputacija akademikov se je skupno z rektorjem univerze trudila v Belgradu, da izposluje primer-

no postavko v državnem proračunu za namene knjižnice. Med drugim je predsednik v svojem poročilu omenil, da so se slišali ugovori, da se čuti kriza v državi vsepovsod in da n. pr. tudi v Belgradu ne živi šolstvo v dobrih razmerah.

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokracijo v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno borbo hoče voditi proti vsakemu slepomišljenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

In poleg vsega tega sta univerza v Belgradu in Zagrebu še izpred vojne. Ljubljana pa je dobila univerzo šele po vojni in morala šele graditi vse univerzitetne objekte, ki jih Belgrad in Zagreb že dolgo imata. (Navajamo po »Akademskem glasu« od 19. t. m.)

Trud in pota so bila zama. Akademikom in stvari naklonjenim faktorjem ni uspelo, da bi se vnesla postavka za knjižnico v redni proračun, ostalo je le upanje na naknadne kredite. Ta ne-

Res, namesto sintetične, kolektivne, sotrudno-razvojne resnice so jim v dušo posadili Afrodito. U, Afrodito! Ko bi jo dobil v roke, bi jo kar uničil! (Ipsissima verba.) Klobasar Bion je izpustil »smehoplačno« diatribo o papirni liriki modernih slovenskih poetov.

Zabavni del večera se je zaključil s petjem. Kantušminister Tekavčič je potegnil iz žepa Petruškovo pesmarico »Popotnih pesmi« in zapel naprej, drugi pa so ali v zboru udarili za njim ali pa Petruški v sto zadregah zaploskali. Vse je navdušeno pelo:

Vesel, nestalen sem bohem,
rad kosam se z viharjem!
Ker to mi je določil večni Bog,
da sem kot piš nestalen in ubog.

Pregovorili so tudi sv. Frančiška Asiškega in zapel jim je svoj »Il Canto del Sole« ter končal s Petruškovo kitico:

Kot sem prišel, tak spet odidem
tja, kjer doma je nepoznani Bog,
kot me poslal, tak ž njim se snidem,
ves praznih rok, neskrben in ubog.

Za slovo pa je vstal Grigorij Savič Skovoroda in ognjevit recital oba soneta »Ta sveti večer«, konec med viharim ploskanjem vseh živih in mrtvih:

Ta sveti večer, ko sreča v duši sije
in se ti zdi, da ljubiš vse okrog,
o, spomni, brat, o spomni se Rusije,
ki veliki jo je zapustil Bog!

Dr. Franc Derganc.

uspeh je bil povod za sklicanje izrednega občnega zbora. Predsednik je končal svoja stvarna izvajanja z naslednjimi smernicami za bodoče delo:

- 1.) Ugotoviti moramo pozitivno dejstvo, da je akcija doma v Sloveniji popolnoma uspela, negativno pa, da so bila brezuspešna vsa njena dosežanja prizadevanja, da bi dobili denar od države.
- 2.) Da ne maramo, da bi se zidala univerzitetna knjižnica v Ljubljani iz denarja, ki bi se nabral z nabiralno akcijo doma, in da take akcije ne moremo začeti.
- 3.) Da se ne more gledati vprašanja univerzitetne knjižnice osamljeno, ampak kot načelno vprašanje,

4.) Potrebno je, da se delo Akcije vrši še intenzivneje in nujneje do sprejetja prihodnjega državnega proračuna.

V znak protesta proti dosedanemu neuspehu podaja odbor Akademске akcije za univerzitetno knjižnico ostavko. (Po »Akademskem Glasu«.)

Debata je bila mestoma burna, vendar se je opirala na suha dejstva in številke. Zbor se je izrekel proti temu, da bi se knjižnica gradila iz dohodkov nabiralne akcije med slovenskim ljudstvom.

Pri volitvah novega odbora so zmagali z majhno večino zagovorniki dosedanje smeri dela proti zastopnikom radikalnejše taktike.

Jutro, morala in „Boj“

Pri organizaciji borecev, ki se imenuje »Boj«, je tudi magistratni predsedstveni tajnik g. Vladislav Fabjančič, in sicer pri prostovoljcih. Opozorili smo že svoje bralce, naj ločijo bojavnike in borece, ker ponekod ali iz nevednosti ali pa iz nekih namenov mečejo radi vse v en koš. Bojevniške organizacije so tiste, ki imajo res množice za seboj. Prostovoljcev in četnikov, ki so šele skupaj s slovenskimi bojavniki organizacija »Boj«, pa je vseh skupaj komaj kakih sedemdeset.

O tem g. Fabjančiču je prineslo »Jutro« preteklo soboto dne 26. t. m. nekakšen politični življenjski zapis, v katerem mu očita nekatere nečedne stvari.

G. Fabjančič se je takoj odzval v nedeljskem »Slovenecu« in zagrozil »Jutru« s sodiščem. Nato pa je »Jutro« v svoji številki z dne 29. t. m. nadaljevalo s svojim očitanjem.

Pri vsej tej stvari je zanimiva in zaznambe vredna miselnost »Jutra« in ljudi, ki so okoli njega. Kajti »Jutro« je priobčilo ta življenjski zapis in njegov podaljšek menda vendar zagradilo, da pokaže Fabjančiča kot nezanesljivega in neznačajnega moža. Pa ga je po lastnih besedah štelo med svoje sodelavce in med sodelavce ljudi, ki so mu politično blizu in ki so razpravljali s tistimi fondi, iz katerih je po trditvah »Jutra« zajemal tudi g. Fabjančič. In »Jutro« in ljudje, ki so mu politično blizu, so mu tudi nakazovali tiste zneske, ki so na mah, tu di po »Jutrovih« lastnih besedah, v nasprotju s »či stostjo v javnem in zasebnem življenju«. Toda če bi »Jutra« in njegovih ne bilo, javljene bi se bil mogel g. Fabjančič tako pregrešiti, kakor mu »Jutro« samo očita.

Morala tega »Jutrovega« življenjskega pisa je torej ta: neomadeževan si in dobro delaš, dokler si pri nas, ali vsa tvoja dela postanejo greh tisti hip, ko nisi več naš. Namen posvečuje sredstva:

K stvari sami bi pa pripomnili tole: »Jutro« kajpada ni prineslo tega zanimivega političnega življenjskega pisa, ker bi mu šlo za kakšno

navrstveno »razčiščenje«, kakor se tako lepo po jugoslovensko pravi. Če bi mu šlo, izdalo bi lahko nov biografski leksikon ljudi, ki so bili v svojem političnem življenju že prav vse, ki so v uradih njega dni odgovarjali nemški na slovenske prošnje in predloge, danes so pa vneti njegovi bralci in pripadniki, in katerih politični življenjski zapis bi bil vsekako dovolj pisan. Ne, marveč ta življenjski zapis je bil pisan iz skrbi, ki mu jih prizadeva bojvniško gibanje. Kajti prav nazorno mu prikazuje to gibanje, kako ni nič zasidrana v slovenskem ljudstvu vera v pravilnost njegovih naukov. In ker pač Fabjančič sodeluje pri Boju, se je obregnilo obenj. To je tako gotovo, kakor je gotovo, da bi ta življenjski zapis ne bil nikoli napisan, če bi govoril Fabjančič namesto na shodih Boja na shodih demokratske stranke.

Ali kljub vsemu temu, pozornost ne škoduje. Gotovo, vsak človek je podvržen razvoju, in ne imelo bi zmisla, zahtevati od kogarkoli, da vztraja vse življenje na nazorih, ki so se mu zdeli kdaj v mladostni vznemelenosti pravi. Ali prav tako je res, da ne sme biti tak razvoj brez tehničnih razlogov preveč vijugast in neenakomeren, in zlasti ne tako ali drugače preveč materialno osnovan, če naj verjamemo v njegovo naravnost in resničnost.

Požrtvovalnost, poštenost, zaupljivost našega ljudstva so bile že tolikokrat izrabljane, da je ne samo pravica, ampak dolžnost vsakega Slovenca, da je pozoren in čuječ. Bojevnik so danes najbolj viden izraz volje slovenskega ljudstva. Naj čujejo! Ne mislimo s tem reči, da naj odbijajo z neko načelno nezaupljivostjo vsakogar, ki je včasih v tej ali drugi stvari drugače mislil, nego večina našega ljudstva. Zakaj s tem bi ubijali in ubili vsaktero gibanje. Ali prav tako imajo pravico in dolžnost, ako zahtevajo poročila od vsakogar, ki nastopa v zvezi z njimi, da bo vedno vztrajal pri njih programu: svoboda, pravičnost, mir.

mimo vseh slovenskih in srbskohrvatskih pravopisnih pravil, da ne omenjeno še ločil, ki mu morajo biti prvi trn v peti. Pri drugih kulturnih narodih bi se trdilo s tako reklamo strašno osmešila, če ne onemogočila. Samo mi, skromni Slovenci, moramo poleg drugega gorja prenašati še to, da kupujemo pri ljudeh, ki nam zaradi svoje zanikarnosti ali skoposti pačijo in kvarijo naš jezik, katerega so z ljubeznijo in naporom gradila in oblikovala celotna pokolenja. Mi pa smo le mneneja, da imamo danes zadostno število izobražencev, ki bodo za skromno

nagrado pisali trdkam oglase v lepem in čistem jeziku.

Pa časopisni ugovori še ne bodo zadostovali. Je tudi dolžnost odjemalcev samih, da takim trdkam povedo, kar jim gre.

„Bojevnik“ in „borci“

V zvezi »Boj«, ki prireja velika zborovanja po Sloveniji, so udje tudi krajevne skupine slovenskih »bojevnikov«, katerih zveza je bila lani razpuščena.

»Borci« niso »bojevnik«, čeprav se tako sami imenujejo, ker so »borci« vsi pripadniki zveze »Boj«, v kateri so pa tudi jugoslov. prostovoljci in četniki. »Bojevnik« so v resnici samo udje krajevnih skupin slovenskih bojvnikov, katerih organizacija je kmalu po svetovni vojni nastala v Sloveniji.

»Borci« nimajo tistega programa kot »bojevnik«, ampak svojega.

»Slovenski bojvnik« so organizacija, ki ima edino načelo: »Svoboda, pravičnost, mir.« V nji so pripadniki različnih naziranj. Zato so nadstrankarski in hočejo uveljaviti le človečanska in pravna načela, brez katerih je vsaka človeška skupnost in ljudska zadovoljnost nemogoča. Slovenski bojvnik so za poštenje brez vsakega kompromisa in zato so dejanski sovražniki vsake korupcije in slepomišljenja v javnem življenju. So za zdrave in pravične gospodarske in socialne izpremembe, ki jih je dandanes treba in se dajo napraviti le, če bo med našim narodom več poštenja, svobode, pravice in več krščanske ljubezni ter mir med narodi.

V somraku besed

»Borba«, glasilo narodnih socialistov, bje v številki od 18. maja boj proti »kulturnoboljševski literaturi«, kakor pravi, in zatrjuje iz dneva v dan. Kaj naj prav za prav ta izraz pomeni ljudem, ki jim pamet ne klecne takoj pred gromovitostjo neke besede, o, tega tega ne bomo zvedeli pri »Borbi« nikdar, saj je to zares nemogoče...

Dejstvo je le, da je v tem članku v zvezi s »kulturnoboljševsko« literaturo imenovan med drugim nemški pisatelj Henrik Mann in pa Ernest Toller. Kako pride Henrik Mann med one, ki širijo strašni »boljševski strup« po literaturi, tega si človek, ki zares pozna nemško literaturo in pisateljsko delo Mannovo, ne bo mogel pojasniti po pameti nikoli, ampak samo le, če veruje — i no, povejmo kar naravnost! — v omejenost in nevednost kot gonilno silo »kulturnega« napredka. In še nekaj: v efektno frazo.

In da veliki kulturonosce iz »Borbe« pozna ali razume Ernesta Tollerja, tudi to stoji: gotovo je vestno in z globokim razumevanjem prečital vsaj tisto Tollerjevo dramo, ki je nedavno izšla tudi v slovenskem jeziku. Če seveda to niso preveč »kulturnoboljševske« stvari, ker prav nič ne dišijo po »romantično-heroični literaturi«, za katero se »Borbin« kulturonosce tako razvema.

V kakšnih sferah naj bi se najbrž razvitala tista romantično-heroična literatura, nam pa priča efektnost celega članka s takimi rožicami: mazaštvo »asfaltiliteratov«, židovski maherji, kulturnoboljševiki, proletkultski literat, literatura naturalistično-sadistične analize sedanjega reda, Remarkova pacifiistična meščarija. In je s tem seveda korenito opravljeno kulturno delo; verjetno je namreč, da ga bo razumel sleherni kričavi razbijač, pa čeprav je črpal svojo »kulturo« le iz indijanaric.

A da se člankar navdušuje tudi za klasike in klasiciste(!), priča njegov tako »klasično« lepo slovensko pisani sestavek.

Ne bilo bi vredno govoriti o tem sestavku kot takem. Preračunan je na malomeščansko nevednost in na poulični instinkt. Ali prav zato je verna podoba propadanja čuta za kulturo in kulturne propasti same, v katero je zašla naša družba z vso svojo lažno strukturo.

Ivan Trinko-Zamejski postavljen pred policijsko nadzorstvo

Nad Beneškimi Slovenci, ki so do zadnjega živeli skoraj v miru, je pričel fašizem v zadnjem času izvajati nezasišano nasilje. Videti je bilo, da je sprva pozabil na to skrajno vejo slovenskega ljudstva, kot smo jo skoraj pozabili tudi mi. Od leta 1866, ko je bilo to ljudstvo odrezano od narodnega telesa, živi popolnoma samostojno, ločeno življenje, pozabljeno od vseh in do zadnjega tudi od fašistov. Sedaj se je znesel fašizem tudi nad njimi. Nevarni jim je postal celo domači jezik, staro slovensko narečje, z močno italijansko primesjo, v katerem so molili Boga po cerkvah in v domovini skozi stoletja. Prepovedali so jim ga uporabljati v cerkvi, prepovedali so jim pridige v domačem jeziku in zaplenili so jim katekizme ter molitvenike, pisane v tem rezijskem narečju. Ljudstvo ni ostalo mirno, izvajati je pričelo tih upor, in danes so cerkve prazne. Pokazalo je s tem, da še živi v njih iskrica samostojne narodne zavesti in da se še zaveda svoje prave narodne pripadnosti. Fašizem je zadelo nenadoma in ustrašilo se je upora

OPAZOVALEC

„Reklamna“ slovenščina

Znana sušaška trdka, ki pa se naziva raje tvr tka, razpošilja po naših domih reklamne listke v zelo pestri »slovenščini«, v nekakj čobodri slovenščine in srbskohrvatsčine. Človek mora imeti že zdrav želodec, da prebere precej dolgo besedilo do konca. Prireditelj za »Algo« in »Energin« je šel

H koncertu dr. Reinerja

Silno neugodna poročila o koncertu moderne klavirske glasbe so napisali neki Ape v »Slovenskem Narodu«, L. M. Š. in neki dr. Š., oba v »Jutru«. Ne da bi precejval pomen njihovega pisanja, pač pa v prepričanju, da je prav, če se o dobri stvari mnogo piše, si dovoljujem kritiko teh kritikov in kritik. Predvsem take recenzije sem pričakoval, zlasti po zadnjih uspehih v tujemstvu. Če bi mi propaganda, ki sem jo delal za našo glasbo (in besedo) zunaj, ne bila poplačana na takle način, kdo bi mogel še verjeti v Ivana Cankarja? Kdo v Belo krizantemo, kdo v Šentflorjansko dolino?

Prvemu: Prav verjetno bi Vaše polno ime ne zvenelo tako mistično kakor zveni Apel! Baje ste bančni uradnik: prav veseli me, da ste z bančnimi vprašanji bolj zadovoljni, nego s kranjskimi muzami. Že čutim, kako denar odmrzuje.

Drugemu: Na boben ste dali poleg nas že tudi Beethovna, Stravinskega, Čerepnina, Šuka in Dvořaka, kaj ne? Ahoj!

Tretjemu: Če hočete za vsako ceno deliti mojim prijateljem lekcije iz materinščine, si prelistajte »In einer Stunde slowenisch«. Pravite, da so mnogi »potegnili konsekvence«. Tudi vam svetujem. Želim vam obilo zabave ob zvokih kavarniške godbe, za katero se, mili ljubitelj glasbe, tako vneimate.

L. M. Š. je obljubil ves naš spored improvizirati z enakim efektom, kakor smo ga imeli mi. Da čujemo!

Nja, ja!

Prevamani Vam

Slavko Osterc.

Katakombe,

igra v treh dejanjih, spisal Jože Kranjc, izdala in založila založba »Drama«.

Dramatizirana povest današnjega mladega rodu, vzeta iz kroga književnikov, študentov, delavcev, katere družji skupna borba za duhovno in snovno življenje, ki je simbolno strnjeno pod naslovom Katakombe kot tihem in pritenjen družabnem odporu. Nastopajoče osebe hočejo biti borci idej in boljšega sveta. Misel: kdor zaide iz območja katakomb, izgine v lužah meščanskega sveta in se ne vrne nazaj, je dobro nakazano, pa ne dograjen. Je to igra v igri, ljudje na odru igrajo igre. Osebam so položene na jezik bogate domislice, družabna, svetovnonazorna modrovanja in kramljanja, ki pa so posrečena le tam, kjer jih rodi dejanje. Ker je pisec prebogast misli, pa preraven čustvovanja in dejanja, prehaja pogosto v deklamatičnost. Zato bodo mnogi prizori — delo je pisano le za odre — ostali brez pravega učinka, ker je preveč besed in premalo dejanja. Levstikovih modrih besed: »Junak naj dela, dejanje naj ga znači,« se pisec tu ni prav zavedal. Zato bo imel režiser težko nalogo, če ne bo črtal predolgih modrovanj. Lepo je pa orisano osredje; nekatere osebe so skoraj portretirane iz ljubljanske meščanske družbe. Lepa zamisel bi bila morala najti močnejšega dramatika in oblikovalca, ker tudi jezikovno ne zadovoljuje. Pa pri mlajših pisateljih jezikovni nedostatek ni izključno Kranjčeva pomanjkljivost.

C. F.

Širite in naročajte naš tednik!

tega ljudstva. Zatrete ga skuša z nasiljem. Ker ni dosegel uspehov nad ljudstvom, se je pričel znašati nad posamezniki. Prva žrtev naj bi postal Trinko-Zamejski, voditelj tega ljudstva. Kot sedemdesetletnega starčka, profesorja filozofije in teologije v videmskem bogoslovju, so ga postavili pod policijsko nadzorstvo. Starček se nikoli ni pečal s politiko, a če se je kot izvoljen od ljudstva, je skrbel le za njegovo blaginjo. Mož, ki je delal vedno le kot lojalni italijanski državljani, saj od svojega rojstva dalje živi stalno v Italiji, je postal danes današnjim oblastnikom nevaren. Naj bo možu zavest, da ni zastoj vzgajal in vodil ljudstva, naj mu bo ta zavest v dneh, ko preživlja najtežje čase, v uteho in tolažbo. Svet naj zve za krivice, ki jih je pričel izvajati fašizem nad to skrajno vejo slovenskega ljudstva v Italiji.

Msgr. Ivan Trinko-Zamejski se je rodil v Trčmunu pod Matajurjem 25. januarja 1863. Šolo je obiskoval v Čedadu, kjer se je učil latinščine, potem je šel v semeniško gimnazijo v Videm. Tu je dobil, v svoje veliko začudenje, prvič v roke slovensko knjigo, ki mu je vnela navdušenje za materni jezik. Po končnih gimnazijskih študijah je vstopil v videmsko bogoslovje in je bil 1. 1886. posvečen v duhovnika. Kmalu je postal čez četrtileta profesor nadškofijske gimnazije in pozneje profesor filozofije in teologije v bogoslovju, kar je še danes. Bil je ponovno izvoljen v videmski zbor, kjer je užival med vsemi zastopniki največje spoštovanja. Sodeloval je kot pisatelj v »Ljubljanskem Zvonu« ter spisal tudi več samostojnih stvari. Znan je tudi kot izvrsten prevajalec, prevedel je v italijansko več Prešernovih pesmi ter Stritarjevega »Gospoda Mirodolskega«.

Skrb za javno varnost

To je poglavitna skrb vsake diktature. In zato množi vsaka diktatura, brž ko si je »s splošnim priznanjem in odobravanjem ljudstva« ugrabila oblast, policijo in orožništvo. Človek bi skoraj mislil, da vlada v demokracijah zgolj nered, tatvina in rop, če bi primerjal številke policijskih organov pri eni in drugi. Pa je seveda ravno narobe res, v demokracijah je javna varnost tako velika, da rabijo mnogo manj policije, iz dovolj umljivih razlogov.

Da pojde Avstrija isto pot kot vse diktature, in da jo bo začela kmalu skrbeti javna, to se pravi lastna varnost, je bilo jasno od vsega početka. No, sedaj prihajajo že številke: Od 6000 na 8000 mož mislijo pomnožiti policijo, orožništvo pa kar od 5000 na 12.000 mož. Lastna varnost bo morda res nekoliko večja, kolikor je to pač pri diktaturi sploh mogoče. Toda javna varnost, ta je že sedaj precej manjša in se bo gotovo še zmanjševala naprej.

Širite, naročajte
in priporočajte
tednik
„SLOVENIJA“

Za demokracijo vedno — na Češkem

Češki notranji minister dr. Černý je govoril pred številnim zborom agrarnih akademikov o demokraciji v politiki:

Republikanska stranka je razglasila ponovno po svojih odgovornih ljudeh, da ima demokracijo za nesporenljivo državno obliko, ki ji bo ostala zvesta vedno in v vsakem primeru.

To je naravno, zakaj naša zgodovina dokazuje, da sta bila miselnost in psihologija našega naroda vedno demokratični. Husitska doba, znamenito kraljestvo Jurija Poděbradskega, kmečki nemiri, ki

niso bili samo boj zoper gosposko tlačenje, ampak obenem tudi borba za demokratično enakost, naše vstajenje in slednjič boj za državno samostojnost so najboljši dokazi za to. Zaradi tega ne moremo najti danes druge oblike za upravljanje naše države. Demokratični misli stoji danes nasproti strankarska diktatura, naj že prihaja z leve ali z desne. Mi ostanemo zvesti demokraciji, četudi vemo, da to ni lahka državna oblika. Naš predsednik je dejal, da smo si pridobili svojo svobodo z demokracijo in da jo moremo le z njo tudi ohraniti. Demokracija pomeni odločnost in pogum, pa tudi odgovornost, ki mora biti v zmislu Švehlovih besed pred vsem osebnim odgovornost. Demokracija predpostavlja izčrpljivo delo in potrpežljivost, medsebojno lojalnost političnih strank in nazadnje tudi poštenost, ker nepoštena politika nemore obstati v demokraciji.

O sinekurah

Sinekura (sine cura = brez skrbi), to je služba ali položaj, ki prinaša človeku samo ugodnosti in dobiček, pa prav nobenih skrbi razen tistih, ki so zvezane s pridobitvijo in ohranitvijo sinekure. To prerivanje za sinekure in odpiranje sinekur željnih in sinekure že posedujočih ljudi se je menda zadnje čase nad vse živahno razcvetelo. V »Razgledu« beremo:

»V Ljubljani je nekdo, ki uživa pet sinekur, zelo mastnih. In je nekdo, ki uživa samo troje sinekur, ne tako mastnih, dasi še vedno dovolj teh nih. Pa je človek s petimi zelo mastnimi sinekurami tako dolgo rovaril proti človeku s samo tremi manj mastnimi sinekurami, dokler mu ni ene srečno odjedel. In tako ima on zdaj šest sinekur, oni pa samo dve.«

Zdaj pa še nekateri ugibljejo, kdo bi bil ta sinekurist.

„Seje“

Nismo istega mnenja glede nabavljalnih in podobnih zadrug kot je »Trgovski list«. S tem pa seveda prav tako nočemo hvaliti zadrug, ali bolje njenih uprav za vsako ceno. Saj je znano, in skušnija nas uči vsak dan sproti, kako tako nekritično stališče do kake lastne ali sicer simpatične ustanove pospešuje slabo in malomarno gospodarstvo, če ne še kaj hujšega.

Nekaj, kar se je posebno razpaslo v povojnih letih, so razne »seje«. Seje za vsako stvar, enkrat, recimo, ko so potrebne, devetkrat nato, ko niso prav nič potrebne. Plačane seje namreč. Navedli smo že prav čudne primere te »seježeljnosti«. Nekje v Bosni so sejalec porabili ves denar, ki so ga nabirali za šolo, za seje, in še zmanjkalo jim ga je.

Menda je s temi sejami pri nabavljalnih zadrugah prav tako. Zakaj je tako si moremo razlagati, da nimajo člani od njih nobene prave koristi, čeprav so morali plačevati težke milijone zanje. Kajti znano je, da prodajajo te zadruge kljub takorekoč podarjeni obratni glavnici in kljub vsem mogočim olajšavam komaj ali pa nič ceneje, kot povprečni trgovec, na katerem bremene vse mogoče dajatve.

Precej resnična utegne biti torej kritika »Trgovskega lista« ene take nabavljalne zadrug:

»Lani je bil na nekem občnem zboru neke belgrajske nabavljalne zadrug podan tudi točen odgovor, ko je opozicija konstatirala, da je imela uprava v enem letu nič manj kot 300 sej. Da bo ta ljubezen za seje razumljiva, je treba pripomniti, da so vse te seje plačane in da torej pomenijo za odbornike prav lep postranski zaslužek, ki pa seveda ni obdačen, ker je to le nagrada za najbolj požrtvovalno zadrugno delo. Ni čuda, če so hudo mušneži trdili, da se je pri tako velikem številu sej glasil dnevni red kratkomalo tudi takole: Določitev dnevnega reda. Prihodnjič pa: Nadaljevanje dnevnega reda! O višini takšnega pojmovanja zadrugne misli je škoda izrazov.«

Res, ne bi škodovalo, če bi se člani vseh nabavljalnih zadrug malo bolj pobrigali za njihovo vodstvo in njegove seje. Znano je, da ni nič lažjega, nego sestaviti sijajen spored za tako sejo, in zato mislimo, da še ne bo mnogo pomagano, če bodo zahtevali zgolj poročila o tem, kaj se je sklepalo na sejah. Dobiti utegnejo k večjemu obsežen razklad o požrtvovalnem delovanju z nešteti številkami in podobno prazno nadvlako. In seveda, ta razklad si bo dal marljivi in vestni poročevalec še posebej plačati. Treba je vse zadrug postaviti na strogo trgovsko stališče. Zanesljivih poslovodij in knjigovodij je treba in še bolj zanesljivih preglednikov in nadzornikov. Če pa teh ne morejo in znajo dobiti, je pa najbolje, če te zadrug čimprej likvidirajo. Čimprej, ker sicer utegnejo še »zasejati« vso glavnico.

Željo imate glede spopolnitve lista? Priznavate potrebo njegovega obstoja, le predstavljali ste si ga drugačnega, reprezentativnejšega! Omogočite dvig lista z rednim plačevanjem naročnine in z nabiranjem naročnikov-plačnikov!

Potem, ko se množice zdramijo

Londonski gospodarski tednik »Economist« piše o fašističnih množicah in njihovih vodnikih:

»Široke evropske množice je sicer ujel fašizem z vabami in obljubami, in dopustile so, da so bile njihove stranke razbite in preklicane. Pa niso jeziki, ampak stiska ljudstev je, ki tako glasno kriči. Sprevidi, slavnosti, vojaška gorečnost, nacionalistična mrzličnost, vse to je mogoče razdraževati, pa le za neko dobo. Vse to lahko celo deluje kot opijati za tako dolgo trpeči proletariati. Toda kako dolgo bodo zadovoljni delavej in kmetje s tem, da lahko kriče: »Vodnik, zapovej! Sledili ti bomo!« — besede, ki smo jih lahko brali te dni na italijanskih in nemških zastavah. Ta nastroj bo trajal natanko tako dolgo, dokler bodo verjeli, da jih bodo vodili vodniki k uresničenju njihovih upravičenih upov. To je hkratu strašna odgovornost in Ahilova peta fašizma.«

Pogovor na cesti

V sestavek pod tem naslovom v zadnjem »Opazovalcu« se je vrinila tiskovna pomota, ki kvari zmisel. V zadnjem odstavku razgovora beri namesto »... bodo čakali, kakor je neki govornik dobro povedal, da bo zmagal...« pravilno: »bodo čakali, ... kdo bo zmagal.«

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Ministrstvo za notranje stvari je prepovedalo uvažati in razširjati list »Die Kommenden«, ki izhaja v Berlinu.

Obsodba zaradi sodelovanja pri emigrantih.

Pretekli teden se je vršila pred državnim sodiščem za zaščito države kazenska pravda proti Ivanu Mikecu iz Zlatarja v hrvaškem Zagorju. Obtožen je bil, da je sodeloval pri emigrantski organizaciji »Ustaša« (= upornik). Mikec je pobegnil čez madžarsko mejo in bival dalj časa v Janki Pusti, kjer imajo emigranti svoje taborišče. Sodišče ga je obsodilo na tri leta ječe.

»Jutro« in bojvniki.

Od zadnje sobote do petka (26. V. do 1. VI.), torej v enem tednu, je prineslo »Jutro« nič manj kot petnajst sestavkov, beležk in »dopisov« o bojvniki in borecih.

Tožbe med »boreci« in »Jutrovc«.

Govore, da bo vloženih kakih 20 tožb, tiskovnih in navadnih, zaradi žalitev, ki so padale po shodih »borcev« in po časnikih zoper »Jutrovc« in zoper posamezne govornike na shodih »borcev«.

VI. Fabjančič, eden glavnih borcev in govornikov, je v »Slovencu« obljubil tiskovno tožbo dnevniku »Jutru«, ker ga je »Jutro« pred nekaj dnevi napadlo in mu očitalo različne žaljive stvari. Utegnejo priti na dan zanimive stvari, ki bodo zanimale vse slovensko ljudstvo in ki bi sicer najbrž zlepa ne prišle na dan.

Važna zadeva.

Govore, da hočejo Boreci svoje člene uniformirati.

Če je to res, se gotovo ne tiče bojvniške skupine v »Boju«, ampak kakih drugih. Kajti Bojevnik nima niti časa, da bi razmišljevali o tako malovažni zadevi, niti denarja, da bi ga izdajali za drage uniforme. Veseli bodo, če bodo imeli toliko denarja, da bodo sebe in svoje pošteno oblekli in obuli.

»Jezik« brez prilastka je (namreč) zelo odmišljen pojem; da dam tej besedi meso in kri, moram povedati: kateri jezik? Kajti človeštvo govori mnogo jezikov, vsak človek je pa samo enemu dolžnik za vse. Drugi jeziki nam morejo biti znani ali neznani, bližji ali tuji, koristni ali nekoristni in utegnejo, po svojem razmerju do nas in po našem razmerju do njih, mnogo ali malo vplivati na nas; jezik, v čigar oblasti je vključeno naše notranje bitje za nazaj in za naprej, tako da se mu brez usodne pohabe ne moremo odtujiti, je pa izmed vseh samo eden: naš podedovani jezik, jezik naše mladosti, jezik dojmov in doživetij vsega našega življenja, jezik naše vsakdanje okolice, sredi katere rastemo, dozorevamo in odmiramo.

Vladimir Levstik v članku Poslanstvo Besede, Zvon št. 2, 1934.